

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

katedra pedagogiky

Požadavky ke státní závěrečné zkoušce v magisterském studijním programu Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy (didaktika pedagogiky)

Státní závěrečná zkouška z didaktiky pedagogiky má výrazně syntetizující charakter. Studující mají prokázat, že si osvojili učivo základních didakticky zaměřených předmětů, které v průběhu dvouletého studia absolvovali a zároveň, že toto učivo dokáží propojit se znalostmi získanými v ostatních předmětech magisterského i bakalářského stupně studia. Mají být připraveni tvůrčím způsobem užít osvojené vědomosti, dovednosti a zformované postoje v praktické činnosti při výchově a vzdělávání ve školách (jako učitelé předmětu pedagogika a souvisejících vzdělávacích obsahů) i v pozici odborných pracovníků mimo rezort školství. Studující si vylosuje jedno z čísel 1 – 15. Jedná se o témata, která budou východiskem pro rozpravu, nikoli o přesné znění zkušebních otázek – zkušební komise může dané téma zúžit či jinak formulovat. Druhou částí zkoušky je rozprava nad písemnou přípravou na vyučovací hodinu, kterou před zahájením zkoušky předloží studující zkušební komisi. Při přípravě na státní zkoušku by měli studující přednostně vycházet z odborných informačních zdrojů, které byly zadány k prostudování v rámci požadavků v jednotlivých absolvovaných předmětech a které jsou uvedené v seznamu doporučené literatury ve Studijním informačním systému.

Okruh A

1. Systém kurikulárních dokumentů. Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání a jejich struktura. Specifika skupiny oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče. Vzdělávací oblast Pedagogicko-psychologické vzdělávání v rámcových vzdělávacích programech.

Implementace tematického celku “Proměny vzdělávacího kontextu, vzdělávací politika ČR a EU“.

2. Odborné kompetence v RVP skupiny oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče. Tři skupiny odborných kompetencí: Připravovat, realizovat a evaluovat výchovně vzdělávací a zájmové činnosti, Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci, Jednat ekonomicky a v souladu se strategií trvale udržitelného rozvoje. Analýza odborných kompetencí a jejich odraz ve vzdělávací oblasti odborného pedagogického vzdělávání.

Implementace tematického celku “Prostředky lidské komunikace“.

3. Analýza vzdělávací oblasti Pedagogicko-psychologické vzdělávání pro obor Předškolní a mimoškolní pedagogika, mezioborové vztahy. Charakteristika vzdělávací oblasti. Cílové zaměření vzdělávací oblasti a struktura vzdělávacího obsahu, očekávané výstupy.

Implementace tematického celku „Pedagogické projektování, vztah mezi RVP pro předškolní vzdělávání a ŠVP mateřské školy“.

4. Analýza vzdělávací oblasti Pedagogicko-psychologické vzdělávání pro obor Pedagogické lyceum, mezioborové vztahy. Charakteristika vzdělávací oblasti. Cílové zaměření vzdělávací oblasti a struktura vzdělávacího obsahu, očekávané výstupy.

Implementace tematického celku „Zdroje pedagogických informací“.

5. Analýza vzdělávací oblasti Pedagogicko-psychologické vzdělávání pro obor Pedagogika pro asistenty ve školství, mezioborové vztahy. Charakteristika vzdělávací oblasti. Cílové zaměření vzdělávací oblasti a struktura vzdělávacího obsahu, očekávané výstupy.

Implementace tematického celku „Profese pedagoga (učitele, vychovatele aj.), sebereflexe žáka vzhledem k nárokům práce pedagoga“.

6. Výchovně-vzdělávací cíle ve výuce pedagogiky střední odborné školy. Praktické a emocionální potřeby žáků střední odborné školy s pedagogickým zaměřením. Způsob formulace výukových cílů, jejich význam a domény cílů, taxonomie cílů podle kognitivní náročnosti a její využití v práci učitele.

Implementace tematického celku „Cíle a obsah vzdělávání“.

7. Plánování výuky pedagogiky. Vztah mezi cíli hodiny, hodnocením výsledků učení a činnostmi žáků, kongruentní a zpětné plánování. Výběr činností pro vyučovací hodinu pedagogiky, struktura vyučovací hodiny, příprava učitele na vyučování.

Implementace tematického celku „Organizační formy vyučování, metody výuky“.

8. Hodnocení výsledků učení ve výuce pedagogiky. Specifika hodnocení kognitivních a afektivních cílů. Hodnocení činností, autoevaluace pedagoga. Typy hodnocení podle vztahové normy, podle míry participace žáků. Sumativní a formativní hodnocení.

Implementace tematického celku „Základy pedagogické diagnostiky“.

9. Vyučování založené na evidenci, efektivní výukové strategie ve výuce pedagogiky. Výběr efektivních strategií ověřených pedagogickým výzkumem. Tradiční didaktické zásady ve světle současných poznatků psychologie učení a pedagogického výzkumu.

Implementace tematického celku „Vývoj školství na českém území“.

10. Transmisivní vyučování pedagogiky a podmínky pro jeho efektivní realizaci. Behaviorálně orientovaný model výuky, parametry kvalitního výkladu. Typické výsledky učení, struktura vyučovací hodiny, organizační formy výuky, role učitele a činnosti žáků. Příležitosti a rizika transmisivního vyučování.

Implementace tematického celku „Základy metodologie pedagogických věd a jejich uplatnění“.

11. Konstruktivistické vyučování pedagogiky a podmínky pro jeho efektivní realizaci. Konstruktivisticky orientovaný model výuky, problémové a badatelsky orientované vyučování. Induktivní vyvozování významu nového učiva, rozvoj metakognice. Typické

výsledky učení, struktura vyučovací hodiny, organizační formy výuky, role učitele a činnosti žáků. Příležitosti a rizika konstruktivistického vyučování.

Implementace tematického celku „Sociálně negativní jevy ohrožující děti a možnosti prevence“.

12. Kooperativní výuka pedagogiky a podmínky pro její efektivní realizaci. Sociálně orientovaný model výuky, kooperativní výukové struktury a jejich (postupně) začleňování do výuky. Typické výsledky učení, struktura vyučovací hodiny, role učitele a činnosti žáků. Příležitosti a rizika kooperativního vyučování.

Implementace tematického celku „Základní metody předškolního vzdělávání“.

13. Klíčové kompetence a jejich rozvoj ve střední odborné škole pedagogického zaměření. Charakteristika, smysl a cíl klíčových kompetencí. Realizace klíčových kompetencí v ŠVP, analýza vhodných výukových strategií a modelů výuky, podporujících rozvoj klíčových kompetencí.

Implementace tematického celku „Obsah a formy vzdělávání ve volném čase“.

14. Průřezová témata v kurikulu střední odborné školy pedagogického zaměření. Mezioborové vazby a vztah ke vzdělávací oblasti Pedagogicko-psychologické vzdělávání. Charakteristika, cíle a způsoby realizace průřezových témat.

Implementace tematického celku „Etické a právní aspekty práce pedagoga“.

15. Individualizace a personalizace výuky pedagogiky, vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci se specifickými poruchami učení, žáci s postižením nebo sociálním znevýhodněním, nadaní žáci. Analýza výukových strategií a modelů výuky z hlediska jejich možností pro individualizaci výuky.

Implementace tematického celku „Přístupy ke vzdělávání dětí s postižením nebo sociálním znevýhodněním“.

Okruh B

Studující předloží komisi před zahájením zkoušky předem vypracovanou písemnou přípravu na realizovanou vyučovací hodinu z výuky pedagogiky na střední škole nebo vyšší odborné škole.

Písemná příprava bude vypracována v následující struktuře:

- a. **Téma** vyučovací hodiny. Zařazení tématu hodiny do tematického celku, předmětu a vzdělávací oblasti RVP na daném typu školy, případně vazba obsahu hodiny na průřezová témata.
- b. **Žáci.** Ročník, věk a počet žáků, požadavky na individualizaci výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- c. **Cíle** hodiny, plánované výsledky učení žáků. Kognitivní cíle, jejich operacionalizace v kategorii výkonu žáka, specifikace kognitivní náročnosti. Rozvoj klíčových kompetencí v dané hodině. Cíle postojové a hodnotové.
- d. **Obsah** výuky, didaktická transformace učiva, klíčové pojmy a jejich souvislosti (výpis pojmů nebo myšlenková či pojmová mapa). Informační zdroje pro žáky a pro vyučující.

- e. **Hodnocení** výsledků učení žáků. Diagnostika vstupních znalostí. Průběžné formativní hodnocení, techniky zpětné vazby. Sumativní hodnocení ve vazbě na cíle hodiny.
- f. **Model výuky**. Konstruktivistické, transmisivní a kooperativní prvky výuky v budování významu nového učiva. Didaktické prostředky motivování a aktivizace žáků. Efektivní výukové strategie.
- g. **Struktura a metody** vyučovací hodiny. Fáze výuky a časový plán (např. orientace, motivace, aktivování vstupních znalostí, otázky a odpovědi, ukázka, práce s textem, objevování, řízené procvičování, diskuse, zápisky, samostatné procvičování, zpětná vazba, shrnutí apod.). Popis činností žáků a organizační formy jednotlivých fází výuky, odkazy na učební úlohy a zdroje.
- h. **Prostředky individualizace** výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- i. **Reflexe**. Zhodnocení realizace hodiny ve vazbě na dosažení výchovně-vzdělávacích cílů, úspěchy hodiny, možná rizika a odborně zdůvodněné návrhy na změny.

Při ústní zkoušce studující představí didaktickou analýzu této hodiny, uvede odborné argumenty pro volbu výukových postupů, diskutuje alternativní možnosti plánu výuky.